

DOI: <https://doi.org/10.15407/np.59.217>

УДК 001.83:[271.222(477-25)-756:378.4(477-25)КНУ]

Тетяна Мяскова,

кандидат історичних наук, старший науковий співробітник,
ORCID 0000-0001-6682-5046,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Просп. Голосіївський, 3, Київ, 03039, Україна

e-mail: myaskova@ukr.net

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО МІЖ КИЇВСЬКОЮ ДУХОВНОЮ АКАДЕМІЄЮ ТА КИЇВСЬКИМ УНІВЕРСИТЕТОМ Св. ВОЛОДИМИРА

Метою дослідження є вивчення діяльності вищих навчальних закладів м. Києва XIX ст., зокрема, взаємодії Київської духовної академії та університету Св. Володимира у науково-виховній сфері та в організації навчально-допоміжних закладів, включаючи бібліотеки. Методологія проведеного дослідження включає історичний та порівняльний методи, а також методи книгознавчого аналізу. Вивчення плідної взаємодії двох ланок освіти – духовної та світської, дозволило довести провідну роль Київської духовної академії у створенні філософських та релігієзнавчих шкіл в Київському університеті Св. Володимира й встановити вплив викладачів академії на формування богословського відділу фундаментальної університетської бібліотеки. Предметом дослідження є подарована університету бібліотека протоієрея Назарія Антоновича Фаворова. Кращі випускники Київської духовної академії були не тільки викладачами Київського університету, але й засновниками наукових шкіл. Вихованці Київської духовної академії активно поповнювали фонди фундаментальної університетської бібліотеки як власним доробком, так і книгами з богословської тематики із своїх приватних бібліотек. Провідну роль у поповненні богословського відділу університетської фундаментальної бібліотеки зіграли саме представники Академії, такі як Н. А. Фаворов, С. Т. Голубев та ін. Проведений книгознавчий аналіз книг з фрагменту бібліотеки Н. А. Фаворова дозволив встановити професійні інтереси колишнього власника, які значно поступалися його духовним покликанням.

Відображення власницьких знаків у бібліографічному записі книг електронного каталогу на платформі ІРБІС-64 значно прискорить пошук книг з бібліотеки Н. А. Фаворова в інших бібліотеках.

Ключові слова: Київська духовна академія, Київський університет Св. Володимира, бібліотека Н. А. Фаворова.

У першій половині ХІХ ст. в Києві існувало два вищих навчальних заклади – Київська духовна академія (КДА) та університет Св. Володимира (УСВ). КДА – пряма спадкоємиця Києво-Могилянської академія, що існувала з 1632 р. і була зачинена царською владою у 1817 р. Відтворення духовної академії в Києві відбулося у 1819 р., але відтоді її діяльність регламентували великоросійські синодальні правила. Окрім того, у цьому ж році було створено духовний навчальний округ, який Київська академія і очолила. Можна повністю погодитись з думкою про те, що фактично всі сучасні українські вищі навчальні заклади в певній мірі є духовними спадкоємцями академії через її вихованців, які стали засновниками відповідних нових богословських та наукових шкіл у цих закладах.

Не виключенням був і розпочавший свою діяльність після поразки польського повстання 1830–1831 рр. університет св. Володимира у Києві (1834 р.), який став на чолі Київського світського навчального округу, заснованого раніше (1832 р.).

Згідно з державницькою ідеєю, Київський університет, як головний заклад світського навчального округу, мав стати центром великодержавних політичних та освітніх впливів на територію, приєднану Російською імперією після третього поділу Речі Посполитої. Київський університет мав власний, відмінний від інших російських університетів статут, що відповідав вимогам тогочасних європейських університетів, випускники яких під час своєї світської діяльності були незалежними від будь-яких релігійних течій [1; 4, с. 14]. Але тут закралося протиріччя з тодішніми тенденціями Російської імперії, коли дозволялося викладати у світських навчальних закладах богословські дисципліни та закон Божий лише священнослужителям.

На урочистому відкритті університету Св. Володимира, що відбулося 28 липня 1834 р. у Києві, зібралася еліта міста. Серед присутніх

був і ректор Київської духовної академії архієпископ Інокентій (Борисов). А ректор новоствореного університету М. О. Максимович вручив митрополиту Євгенію (Болховитінову) диплом почесного члена університетської спільноти. Це було яскравим прикладом тогочасної політики Російської імперії щодо наближення духовенства за юридичним та суспільним статусом не лише до дворянства, але й до наукової спільноти [2, с. 55–56].

Обов'язковими для вивчення студентами усіх факультетів університету були догматичне і моральне богослов'я, історія церкви та канонічне право. В університеті існувало дві загальноуніверситетські кафедри богослов'я: одна для православних студентів, а друга – для студентів-католиків. На православну кафедру був запрошений протоіерей, доктор богослов'я, ординарний професор філософії Київської духовної академії І. М. Скворцов, а на кафедру римо-католицького сповідання – Ю. К. Ходьскевич, магістр богослов'я, випускник Динабурзької і Полоцької єзуїтської колегії. На цих двох кафедрах викладались, відповідно, православні й римо-католицькі доктрини, церковна історія, догматичне богослов'я, моральне богослов'я, церковне право. Відвідування лекцій було обов'язковим для студентів університету. Кафедру богослов'я для православних студентів впродовж 25 років очолював Іван Михайлович Скворцов (1795–1863) – заслужений ординарний професор університету Св. Володимира та Київської духовної академії, доктор богослов'я, настоятель православної університетської церкви у 1840–1841 рр., кафедральний протоіерей Києво-Софійського собору [7, с. 601–610].

У 30-ті рр. XIX ст. в Київському університеті викладання загальної педагогіки та психології проводилось з урахуванням традицій педагогічної підготовки в Київській академії, оскільки читали курси випускники і діячі КДА – зазвичай магістри або професори філософії та богослов'я. Тому не буде перебільшенням стверджувати, що філософським становленням університет Св. Володимира зобов'язаний Київській духовній академії, яка забезпечувала його своїми найкращими кадрами протягом кількох десятиліть. Однією з провідних кафедр університету, в перші роки його існування, була кафедра філософії. Від заснування її очолив професор О. М. Новицький. У 1831 р.

О. М. Новицький закінчив навчання в Київській духовній академії, отримавши ступінь магістра богослов'я та словесних наук, деякий час викладав філософію у Полтавській семінарії. З 1833 р. бакалавр польської мови та викладач філософії (з 1834 р.) у Київській духовній академії. З 1834 р. О. М. Новицький почав викладати філософію в щойно відкритому у Києві університеті. З 1835 р. його призначили екстраординарним, а з січня 1837 р. – ординарним професором кафедри філософії Київського університету св. Володимира. У Київському університеті О. М. Новицький викладав також історію філософії, логіку, психологію, «моральну філософію у поєднанні з природним правом» та основи педагогіки. Крім того, О. М. Новицький був цензором з польської мови. Орест Маркович як автор наукових праць з психології, філософії, логіки, полюбляв дарувати свої праці колегам, друзям, однодумцям [3, с. 489–528]. У фонді ВБЗІК зберігається книга: Новицький О. «О духоборцах» (Київ: В типографии Академической при Киево-Печерской Лавре, 1832). На книзі овальна печатка: «Бібліотека Київської духовної академії» та дарчий напис автора українському історику, археологу, педагогу, журналісту та релігійному діячеві П. Г. Лебединцеву: «Милостивейшему Петру Гавриловичу Лебединцеву на память от автора». На корінці книги розміщений суперекслібрис у вигляді тиснення з написом «Б.К.Д.А.». Шифр: бібліотека Київської духовної академії СІХ 11/1225. Збереглись у фондах відділу два примірники наукової розвідки О. М. Новицького «О первоначальном переводе Св. Писания на славянский язык» (Київ: В университетской типографии, 1837). Один з них міститься в історико-культурному фонді «Бібліотека Київської духовної академії» шифр В ХХІІІ 3/14 і був подарований О. М. Новицьким екстраординарному професору Київської духовної академії Олексію Лукиліановичу Мінервіну, про що свідчить дарчий напис автора книги датований 1834 роком. У фонді відділу також праця Ореста Марковича «Краткое руководство к логике с предварительным очерком психологии» (Київ, 1844) з дарчим написом автора до свого вчителя, першого професора філософії в КДА, професора богослов'я, церковної історії та церковного права в київському університеті Св. Володимира І. М. Скворцова «Его высокопревосходительству Ивану Михай-

ловичу. О. Скворцову... Ор. Новицкий» (Шифр бібліотека Київської духовної академії В XXVII 7/302 з печаткою «Бібліотека Киевской духовной академії») та суперекслібрисом на корінці книги «Б.К.ДА.»

Посаду ад'юнкта (помічника) професора О. М. Новицького по кафедрі філософії впродовж 1839–1844 рр. обіймав П. С. Авсенев, який не полишав і роботу в академії. Авсенев магістр богослов'я і словесних наук Київської духовної академії, а згодом і її професор, читав в університеті курс з новітньої історії та моральної філософії, ознайомлював студентів із новітньою німецькою психологією шеллінгіанської школи. Любив книги не тільки читати сам, але й давати та дарувати іншим. У фонді Відділу збереглася книга під авторством О. Новицького «Краткое руководство к логике с предварительным очерком психологи» (Київ, 1846) з дарчим написом П. Авсенєва М. С. Гуляєву, тоді ще випускнику, а згодом – професору КДА. Петро Семенович Авсеєв на час дарування вже прийняв чернецтво, отримавши нове ім'я Феофан та сан архимандрита: «В знак моего неперемного доброжелательства и благорасположенности Михаилу Спиридоновичу Гуляеву. Академии инспектор Архимандрит Феофанъ 1849 дек. 5-го».

У 1845 р. на кафедрі філософії прийшов ще один яскравий й талановитий вихованець КДА – професор Сильвестр Гогоцький, який довгі роки (1851–1886 рр.) викладав в університеті історію філософії, психологію та педагогіку. Останній предмет професор викладав у Київському університеті з часу, коли філософію було виведено з навчальних планів, як нарис з історії філософії в члекціях з педагогіки. Це сталося в 1850 р., що ознаменувався розпорядженням про заборону викладання філософії в університетах Росії та ліквідацією відповідних кафедр. Ореста Марковича Новицького було звільнено з університету св. Володимира. З цього ж року програма психологічної дисципліни підлягала попередній перевірці і затвердженню Святого Синоду. Зокрема, 29 травня 1850 р. відбулася конференція Київської духовної академії, головним питанням якої стало розроблення програм курсів логіки, психології та морального богослов'я для викладання в університеті. Як наслідок, програми перших двох предметів за змістом перегукувалися з богословськими дисциплінами. Викладання курсів дослідної психології та логіки було доручено проф. богос-

лов'я І. М. Скворцова. Пізніше тенденція змінювалася, і аж до 90-х років XIX ст. в університеті викладався вже філософський орієнтований курс психології, розроблений С. С. Гогоцьким [5].

Ще одна особистість, яка заслуговує на увагу, це продовжувач справи І. М. Скворцова – Назарій Антонович Фаворов (1820–1897 рр.). Доктор богослов'я, автор майже сотні праць з богословської тематики – був широко знаним професором Київської духовної академії та Університету Св. Володимира другої половини XIX ст. та керівником релігійно-філософського гуртка в Києві. У КДА Назарій Фаворов викладав Священне Писання, патрологію і церковне красномовство. З 1859 р. – професор богослов'я у Київському університеті, де викладав богослов'я, логіку та психологію, у 1862 р. за визначні заслуги отримав доктора богослов'я, що було тоді рідкістю. Викладав у інших навчальних закладах міста Києва, зокрема в Фундуклеєвській гімназій, КПШД, вищих жіночих курсах та приватній гімназії Ващенко-Захарченко. Це було поширеною практикою в той час – викладання свого предмету в різних навчальних закладах м. Києва [8, с. 793–795]. Детальніше про життєвий шлях та основні тематичні складові творчого спадку Н. А. Фаворова можна дізнатися із статті В. Г. Нападистої [6].

Назарій Фаворов мав чудову релігійнознавчу бібліотеку, яку після смерті було подаровано дочкою небіжчика університетській книгозбірні. На жаль, подаровані видання поповнили 2 відділ фундаментальної бібліотеки, що мав назву «Богослов'я», і, відповідно, вміщував книги релігійної тематики, яка з політичних мотивів в радянський період була визнана неактуальною і навіть ворожою. Тому книги з другого відділу довгий час зберігалися в резервних книгозбірнях. Цей відділ університетської бібліотеки було реконструйовано нещодавно, а в його складі після перегляду *de visio* було віднайдено 156 книг з бібліотеки Н. А. Фаворова. Віднайшли книги завдяки шрифтовому друкованого екслібрису у вигляді квадратної наліпки на форзаці з написом золотистого кольору всередині складеної рамки «Изь БИБЛИОТЕКИ настоятеля УНИВЕРСИТЕТСКОЙ ЦЕРКВИ, протоіерея профессора Назарія Антоновича Фаворова, пожертванной в библиотеку университета Св. Владимира дочерью покойнаго ОЛЬГОЙ НАЗАРЬЕВНОЙ КАРСУНСКОЙ».

Історія побутування особової бібліотеки Н. А. Фаворова ще потребує дослідження. Відомо, що в 1898 р. дочка Назарія Антоновича передала до університетської книгозбірні близько 800 назв книг [9].

Крім віднайдених нами 156 книг у богословському відділі, книги з бібліотеки Н. А. Фаворова є у інших структурних підрозділах бібліотеки, зокрема одна книга у фонді рідкісних видань відділу стародруків та рідкісних видань Інституту книгознавства НБУВ.

Цікавим є факт продажу в інтернеті на аукціонному онлайн-порталі «Vidspirit» книг з бібліотеки Назарія Антоновича, зокрема видання французького історика та біографа Жана-Батиста Оноре Раймона Капефіга (1801–1872). Капефиг, Ж. Б. История иудеев, со времени упадка племени Маккавеев до VI века. / Пер. с франц. К. Пуговин. 2-е изд. Ч. 1–2. – СПб: В привел. тип. Фишера, 1846. В составном полукожаном переплете эпохи, тройной крапленный обрез. В хорошем состоянии, блок чистый. На свободном листе нахзаца владельческие надписи орешковыми чернилами. Провенанс: Из библиотеки настоятеля университетской церкви, протоиерея профессора Назария Антоновича Фаворова, пожертвованной в библиотеку университета Св. Владимира дочерью покойного Ольгой Назарьевной Карсунской (экслибрис на форзаце).

Є й інші книги з бібліотеки Н. А. Фаворова, що були виставлені на продаж на російських сайтах, навіть з університетськими шифрами (https://www.ozon.ru/context/detail/id/18265837/?utm_source=livelibru).

Нами було проведено книгознавчий аналіз наявних у фонді відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій Інституту книгознавства НБУВ книг, що дало змогу хоча би частково встановити тематичний та мовний склад бібліотеки Назарія Фаворова. Тематичний склад бібліотеки відображав більш духовні покликання ніж професійні інтереси колишнього власника. Зазвичай це богословська релігієзнавча література, що мала конфесійну зорієнтованість. Мовна характеристика – книги російською, німецькою та французькою мовою.

Серед книг можна виокремити праці православних богословів та дослідників історії, зокрема церковної: російського історика церкви Сергія Тимофійовича Голубева (книга з дарчим написом: «Его Высокопреподобию профессору Университета св. Владимира Назарию Ан-

тоновичу Фаворову в знак глибокого читення и преклонения отъ автора 1-е апр. 1881); архімандрита Макарія (М. Я. Глухарьова); російського сходознавця, візантолога, археолога та палеографа, єпископа російської православної церкви Порфїрія (К. О. Успенського); православного біблеїста та історика, випускника КДА Сергія Олексійовича Терновського; священнослужителя Російської православної церкви, кафедрального протоієрея Києво-Софійського собору, заслуженого ординарного професора Київського університету Св. Володимира та Київської духовної академії, доктора богослов'я Івана Михайловича Скворцова; письменника, професора богослов'я, протоієрея Олександра Павловича Рудакова (його головна праця «История христианской православной церкви», де автор детально описує устрій російської церковної ієрархії, принципи управління, розповідає про богослужіння, храми, чернече життя і чернецтво на Русі); священника, магістра богослов'я Іоанна Євфимієвича Фльорова; духовного письменника та дослідника історії міста Новгороду, архієпископа Макарія (М. К. Миролубова) з дарчим написом: «Его Высочайшему Господину ординарному профессору Киевской духовной Академии Назару Антоновичу Фаворову на память отъ сочинителя. апреля 9 дня 1858 года»; протоієрея, професора богослов'я, викладача, автора п'яти томів «Опыта библейского словаря собственных имён», Павла Федоровича Солярського; єпископа російської православної церкви, митрополита Московського та Коломенського, члена імператорської Академії наук, академіка відділення російської мови та словесності Філарета (В. М. Дроздова); православного духовного письменника, історика церкви, паломника, драматурга, члена імператорської Академії наук та співробітника КДА Андрія Миколайовича Муравйова; єпископа Сільвестра (С. В. Малеванського) – богослова та духовного письменника, професора КДА, а 1883–1898 рр. її ректора, протоієрея російської православної церкви, професора богослов'я Дмитра Івановича Тихомирова; богослова, протоієрея російської православної церкви, автора підручників з догматики та Закону Божому Миколи Платоновича Маліновського; письменника-богослова Данила Максимовича Смолодовича; протоієрея, настоятеля Київського Софійського собору Григорія Никифоровича Крамарева; єпископа

російської православної церкви, митрополита Київського і Галицького Арсенія (Ф. П. Москвіна); духовного письменника, настоятеля Соловецького монастиря, архимандрита Іоанкія (І. П. Юсова); православного священника, богослова та проповідника Василя Олександровича Смарагдова (його перший твір «Беседи о надежде или на молитву...»); митрополита Московського і Коломенського Леонтія (І. О. Лебединського); російського історика, поета та педагога, професора Санкт-Петербурзької духовної академії, Якова Васильовича Орлова; українського церковного історика, громадського діяча, джерелознавця, богослова, архієпископа Філарета (Д. Г. Гумілевського); професора Київської духовної семінарії, почесного члена Петербурзької академії наук, доктора богослов'я, архієпископа Антонія (Я. Г. Амфітеатрова); російського богослова, викладача та публіциста, одного з авторів Енциклопедичного словника Брокгауза та Ефрона, професора Миколи Івановича Барсова; протоієрея Прохора Карповича Прокоповича (є дарчий напис чорними чорнилами: «Его ВысокоПреподобию Доктору Богословия о. Назарию Антоновичу Фаворову въ знакъ своего искреннего и глубокого уважения Проф. Прокопович»); церковного діяча Ісідора (Я. С. Нікольського); ректора Санкт-Петербурзької духовної семінарії, єпископа Інокентія (И. Д. Смирнова); доктора богослов'я архимандрита Володи?мира (Рене-Франсуа Гетте або Гетте).

Праці католицьких та протестантських теологів: швейцарського протестантського богослова Данієля Шенкеля; німецького гебраїста, лютеранського теолога, одного з перекладачів Нового Заповіту на іврит, засновника Інституту юдаїки у Лейпигу для підготовки місіонерів для проповідей християнства серед євреїв Франца Деліча; німецького вченого, сходознавця, біблієста Георга Генріха Августа Евальда; швейцарського теолога, знавця Старого Заповіту, професора Базельського університету, а з 1846 р. його ректора, Йоанна Якобса Стехеліна; протестанта, професора філософії Мішеля Ніколя; католицького богослова, доктора богослов'я в Боннському університеті Франца Генріха Ройша; німецького теолога, професора Боннського університету Фрідріха Бліка; італійського теолога та духовного письменника, викладача Карло Пассалья; протестантського богослова та

церковного історика, письменника професора Боннського університету Йогана Карла Людвіга Гізелер; німецького богослова професора Берлінського університету Ернста Вільгельма Теодора Германа Генгстенберга; німецького протестантського богослова та церковного історика, батька «новітньої церковної історії» Августа Неандера; німецького католицького богослова, доктора богослов'я, професора патрології та пропедевтики Вюрцбургського університету, вченого та письменника Франца Хеттінгера (зокрема, наявна в бібліотеці Н. А. Фаворова книга цього автора «Apologie des Christentums» декілька разів перевидавалась); французького священника, засновника графології Жана-Іпполіта Мішона; німецького неолютерантського богослова Августа Фрідріха Християна Вілмара; протестантського богослова, оратора та педагога Лорана Луї Фелікса Бунженера; священника, церковного історика та французького абата Рене Франсуа Рорбахера; католицького богослова Франца Венцеслова Гольдвітцера; французького церковника та письменника Андре-Жана-Марі Хамона; швейцарського критика та теолога Олександра Рудольфа Вінета; голови Євангелістичного союзу Женеві Едварда Барда, французького теолога та філософа Луї Ежен Марі Бойтена; протестантського богослова Йогана Генріха Курца; римсько-католицького єпископа П'єра Луї Парісіса.

Світська література займала мало місця в бібліотеці Н. А. Фаворова. Це твори українського історика, етнографа, філолога та ботаніка, першого ректора Київського університету Михайла Олександровича Максимовича; російського дослідника історії церкви Петра Васильовича Знаменського; українського і російського філолога та бібліографа Степана Івановича Пономарьова; викладача Харківського університету професора Олександра Петровича Зерніна; російського історика, прозаїка, слов'янофіла, дипломата Євгена Петровича Новікова; доктора російської історії Київського університету Св. Володимира, дослідника історії Візантії Пилипа Олексійовича Терновського; французького політика, публіциста, економіста, філософа П'єра-Жозефа Прудона; французького філософа та письменника, релігієзнавця Жозефа Ернеста Ренана; Нобелівського лауреата, французького педагога, засновника світської школи Фердінанда Едуарда Бюісона.

Окрім того, в бібліотеці Назарія Антоновича наявні «Пастырские наставления», «Постановление Апостольские в русском переводе», «Деяние Вселенских Соборов», «Собрание сочинений студентов Киевской духовной академии», «Устав духовных консисторий» [Утв. 27 марта 1841 г.], «Инструкция церковным старостам (высоч. Утв. 17 апреля 1808 года)», «Соображения о преобразовании епархиальных учебных заведений» тощо.

Заслугове на увагу книга «О преподавании Богословия в университетах. 1866 г.» з наліпкою «КОНФИДЕНЦІАЛЬНО». У передмові написано, що влітку 1865 р. професор богослов'я в Московському університеті протоіерей Сергієвський за дорученням Міністерства народної освіти був відряджений в російські університети для проведення консультацій з приводу покращення викладання богослов'я в университетах. Консультації проводилися з місцевими професорами, які в збірнику і виклали своє бачення щодо викладання цього предмета в установах у вигляді статей. Серед авторів був і Н. А. Фаворов.

Всі книги з бібліотеки Н. А. Фаворова внесені до електронного каталогу за допомогою САБ ІРБІС-64, що дозволить в подальшому пришвидшити пошук книг з бібліотеки Назарія Антоновича.

Отже, кращі випускники Київської академії також були професорами філософії в Київському університеті. Вони стали засновниками університетської релігієзнавчої науки, яка поступово звільнялася від виключно богословських форм і переходила до філософсько-раціоналістичних. Заслуга в цьому належала саме професору Назарію Антоновичу Фаворову та його наступнику, теж випускнику КДА, Михайлу Емануїловичу Постнову.

Між бібліотеками КДА та УСВ теж тривало співробітництво. Зокрема деякі практичні знання університетської бібліотеки були застосовані в академічній книгозбірні. Так бібліотекар О. Розов запропонував запровадити «замісники» книг на полицях та зошит для запису книжок, виданих професорам і студентам на руки, за прикладом бібліотеки Київського університету Св. Володимира.

Активно проводився книгообмін. Професори як КДА так і УСВ дарували свої книги відомчим бібліотекам. Книги з дарчими написа-

ми для університетської книгозбірні надходили від тих особистостей, чиє життя було пов'язано як з університетом, так із Академією. Як приклад, у другому відділі фундаментальної університетської бібліотеки зберігаються книги, подаровані Степаном Тимофійовичем Голубевим, професором Київської духовної академії та Київського університету, відомим дослідником історії Київської духовної академії, церковного і культурного життя України XVI–XVIII ст. Це книга «Древние и новые сказания о начале Киевской академии» (Київ, 1885). Книга має дарчий напис: «Въ библиотеку Университета Св. Владимира от автора». У другому відділі наявні і інші книги з дарчими написами від представників православного духовенства.

Отже, тогочасне науково-педагогічне та культурне співробітництво між КДА та УСВ яскравий приклад взаємовигідного зв'язку двох систем освіти – духовної і світської.

Список використаних джерел

1. Проект Устава университета святого Владимира // Журнал министерства народного образования. 1834. № II: февраль. С. CI–CXXVIII.
2. Шульгин В. Я. История университета Святого Владимира. Санкт-Петербург: Типография Рюмина и Комп., 1860. – 240 с.
3. Новицкий, Орест Маркович [автобиографическая записка] // Биографический словарь профессоров и преподавателей Императорского университета Св. Владимира (1834–1884) / составлен и издан под ред. В. С. Иконникова. Киев: В типогр. Имп. ун-та Св. Владимира, 1884. – С. 489–528.
4. *Волинка Г. І., Мозгова Н. Г.* У витоків Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова в кн. Історія Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова: бібліографічний покажчик / укл. О. Бондаренко, Н. І. Тарасова, Г. І. Шаленко; Міністерство освіти і науки України; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова; Кафедра філософії; Наукова бібліотека. Київ, 2010. – 96 с.
5. Історія факультету психології. URL: <http://www.psy.univ.kiev.ua/ua/faculty/history> (дата звернення: 14.02.2020).
6. *Нанадиста В. Г.* З історії університету св. Володимира: Назарій Антонович Фаворов // Українські культурологічні студії. 2019. – Вип. 1 (4). С. 64–68.
7. Сквицький Іван Михайлович // Иконников В. С. Биографический словарь профессоров и преподавателей императорского университета Св. Вла-

димира (1834–1884) / Составлен и издан под редакцией В. С. Иконникова. Киев: Университетская типография, 1884. – С. 601–610.

8. *Фаворов Назарий Антонович* // Иконников В. С. Биографический словарь профессоров и преподавателей императорского университета Св. Владимира (1834–1884) / Составлен и издан под редакцией В. С. Иконникова. Киев: Университетская типография, 1884. – С. 793–797.

9. Отчет университета св. Владимира в 1898 г. IV. Об учебно-вспомогательных учреждениях // Университетские известия, 1899. март. С. 36.

References

1. Proekt Ustava universiteta svyatogo Vladimira (1834) [Draft Charter of the University of St. Vladimir]. *Zhurnal ministerstva narodnogo obrazovaniia*. No. II: fevral. pp. CI-CXXVIII. [In Ukrainian].

2. Shulhyn, V. Ya. (1860). Istoriya universiteta Svyatogo Vladimira [History of the University of St. Vladimir]. St. Petersburg, Russia: Tipohrafiya Riumina i Komp., 240. [In Russian].

3. Novytskyi Orest Markovich (1884). Avtobiograficheskaya zapiska [Autobiographical note]. In *Biograficheskij slovar professorov i prepodavatelej Imperatorskogo universiteta Sv. Vladimira (1834-1884)*. Kyiv, Ukraine: V tipohr. Imp. un-ta Sv. Vladimira. [In Ukrainian].

4. Volynka, G. I., Mozgova, N. G. (2010). U vytkiv Nacionalnogo pedagogichnogo universytetu imeni M. P. Dragomanova. Zasnuvannya Kyivskogo universytetu Sv. Volodymyra i jogo osoblyva misiya [From the origins of National Pedagogical Dragomanov University] v kn. Istoriya Nacionalnogo pedagogichnogo universytetu imeni M. P. Dragomanova: bibliografichnyj pokazhchyk. History of the National Pedagogical University imeni M. P. Dragomanova: a bibliographic index]. Naukova biblioteka. Kyiv, Ukraine: NPU imeni M. P. Dragomanova, 96. [In Ukrainian].

5. Istoriya fakultetu filosofii [History of the Faculty of Psychology]. Retrieved from <http://www.psy.univ.kiev.ua/ua/faculty/history> (accessed 14.02.2020). [In Ukrainian].

6. Napadysta, V. G. (2019). Z istoriyi universytetu sv. Volodymyra: Nazarii Antonovych Favorov [From the history of st. Volodymyr university: Nazarii Antonovych Favorov]. *Ukrayinski kulturologichni studiyi*, 1 (4), 64–68. [In Ukrainian].

7. Skvortsev Ivan Mikhailovich (1884). In *Biograficheskii slovar professorov I prepodavatelei Imperatorskogo universiteta Sv. Vladimira (1834-1884)* [Biographic glossary of professors and teachers of St. Volodymyr Emperor's

University (1834-1884)]. Kyiv, Ukraine: Typography of St. Volodymyr Emperor's University. [In Russian].

8. Favorov Nazaryj Antonovych (1884). In *Biograficheskii slovar professorov I prepodavatelei Imperatorskogo universiteta Sv. Vladimira (1834-1884)* [Biographic glossary of professors and teachers of St. Volodymyr Emperor's University (1834-1884)]. Kyiv, Ukraine: Typography of St. Volodymyr Emperor's University. [In Russian].

9. *Otchet universiteta sv. Vladimira v 1898 g. IV. Ob uchebno-vspomogatel'nykh uchrezhdeniakh (1899)* [Report of the University of St. Vladimir in 1898 IV. On educational and auxiliary institutions]. *Universitetskie izvestiy*, 3, 36. [In Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 03.07.2020 р.

Tetiana Miaskova,

Senior scientist, PhD, ORCID 0000-0001-6682-5046,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

3, Holosiivskyi ave., Kyiv 03039, Ukraine

e-mail: myaskova@ukr.net

**Cooperation in Scholarship and Education Areas between
Kyiv Theological Academy and St. Volodymyr University in Kyiv**

The purpose of the paper is to study the activity of higher educational institutions in Kyiv in the XIXth century, namely the cooperation between Kyiv Theological Academy and St. Volodymyr University in Kyiv in the sphere of research and education and in organization of educational and support institutions, including the libraries. The methodology of the study involves historical and comparative methods, as well as methods of source analysis. Studying the successful interaction of the two educational institutions – the spiritual and the secular – made it possible to prove the leading role of the Kyiv Theological Academy in the creation of the philosophy and religious schools at St. Volodymyr University in Kyiv and to establish the influence of the Academy teachers on the formation of the theological department in the fundamental University library. The subject of the study is the library of Archpriest Nazarii Favorov which was presented to the University. The best Kyiv Spiritual Academy graduates were not only teachers in Kyiv University, but also founded own schools in scholarship. Students of the Kyiv Theological Academy actively supplemented the collections of the fundamental

university library with their own works and books on theological topics from their private libraries. The theological department of the University fundamental library was sufficiently supplemented by the Academy staff members, such as N. A. Favorov, S. T. Golubev and others. The bibliological analysis of books from the part of N. A. Favorov library shown the professional interests of the former owner, which were significantly inferior to his spiritual vocation. The display of information on provenience marks in the books bibliographic records into the electronic catalog of Automated Libraries System IRBIS-64 will significantly speed up the search for books from the N.A. Favorov library in other libraries.

Keywords: Kyiv Theological Academy, St. Volodymyr University in Kyiv, N. A. Favorov Library.